ESIMERKKEJÄ "ALIVAKUUTTAVASTA" PIENITULOISESTA YKSINYRITTÄJÄSTÄ JA YEL-MAKSUJEN VAIKUTUKSESTA SOSIAALITURVAAN JA ELÄKKEESEEN Liisa Hanén

KAKSI ASIAA PITÄÄ HUOMIOIDA, KUN ARVIOIDAAN YEL-MAKSUJEN SUURUUTTA JA SUHDETTA:
1. Mikä on saatu sosiaaliturva ja eläke suhteessa maksun suuruuteen
2. Nettoansion määrän väheneminen välittömästi, kun maksu nousee. Tämä vaikuttaa yrittäjän mahdollisuuteen kasvaa ja hallita talouttaan

Esimerkkinä alla tyypillinen pienituloinen yksinyrittäjä. Vuonna 1981 syntynyt yrittäjä, esim. kauneudenhoitoala, liikevaihto 25 000 €/ vuosi. Bruttoansiot n 2000€/kk.

TASO 1: yrittäjä alivakuuttaa

Maksaa nyt minimiä:

MAKSAA minimi-YELiä. Työtulo 8261,71€/vuosi	Saa sairauspäivä/vanhempainrahaa	Työttömyysturva	Saa eläkettä 69-vuotiaana
Maksu 166 € / kk	**30€/pvä**	Ei saa työttömyysturvaa jos pysyy yrittäjänä. Jos lopettaa yritystoiminnan, peruspäiväraha **35,72€/pvä**	**423€/kk** (eli takuueläkkeen alle, joka on 885€/kk)

>> 2000€/kk bruttoansioista jää käteen n 1600 verojen jälkeen. YEL-maksun jälkeen nettoansio on hieman yli 1400. Siitä maksetaan asuminen (vuokrat, lainat), liikkuminen, sähkö, ruoka ja muut kulut, ja investoidaan, jos yritystoimintaa halutaan kasvattaa, tai maksetaan yrityslainaa.

TASO 2: yrittäjä alivakuuttaa

Nostetaan työtulo työttömyysturvaan oikeuttavaan tasoon (13 573 on tämä raja):

MAKSAA YELiä työtulon 13 573€/vuosi mukaan.	Saa sairauspäivä/vanhempainrahaa	Työttömyysturva	Saa eläkettä 69-vuotiaana
Maksu 273 € / kk	**33€/pvä**	Peruspäiväraha **37€/pvä**	**694€/kk** (eli takuueläkkeen alle, joka on 885€/kk)

>> Jos yrittäjä maksaa YEL-maksua 100 eur/kk enemmän, käteen jäävä nettoansio pienenee tuolla summalla. Sairauspäivärahan taso nousee vain 3 euroa/pvässä ja työttömyysturvan piiriin pääsee
Suomessa jokainen -yrittäjän pitää vain lopettaa yritystoimintansa. Lopputulos on siis yrittäjän kannalta huonompi kuin nykytila.
Kehitys vie kannustinloukun suuntaan: kannattaako yrittää ja ponnistella, jos tekemättä mitään saa saman sosiaaliturvan ja eläkkeen.

TASO 3: yrittäjä alivakuuttaa

Nostetaan vuosityötuloa hallituksen ehdotuksen mukaisesti 8000:lla eur, tasoon 16 262 €/vuosi:

MAKSAA YELiä työtulon 16 262€/vuosi mukaan.	Saa sairauspäivä/vanhempainrahaa	Työttömyysturva	Saa eläkettä 69-vuotiaana
Maksu 327 € / kk	**39€/pvä**	Peruspäiväraha **37€/pvä**	**832€/kk** (eli takuueläkkeen alle, joka on 885€/kk)

Yrittäjä maksaa nyt tuplasti enemmän kk-maksua. Huonoin vaihtoehto on tämä hallituksen esityksen mukainen 8000 eurolla työtulon tason korotus: YEL-maksu tuplaantuu 166/kk -> 327/kk.
Käteen jäävä nettoansio putoaa tuntuvasti, mutta sairauspäiväraha on silti vain marginaalisesti enemmän, eläke edelleen takuueläkkeen alle ja työttömyysturva on edelleen sama,
kuin jokaisella suomalaisella muutenkin. Järjestelmän näkökulmasta yrittäjä alivakuuttaa vieläkin, yrittäjä taas on taloudellisessa ahdingossa nettoansioiden pudotessa.
Kehitys vie vahvasti kannustinloukun suuntaan ja estää kasvun: ei kannata yrittää, jos tekemättä mitään saa saman sosiaaliturvan ja eläkkeen.

TASO 4: yrittäjä ei alivakuuta

JOS LOPETTAA ALIVAKUUTTAMISEN, ja maksaa "oikean" tason mukaista YELiä, kauneudenhoitoalan mediaanipalkkaan ja liikevaihtoon suhteutettu työtulosuositus:

MAKSAA YELiä työtulon 20500€/vuosi mukaan.	Saa sairauspäivä/vanhempainrahaa	Työttömyysturva	Saa eläkettä 69-vuotiaana
Maksu 413 € / kk	**49€/pvä**	Saa peruspäivärahaa **37€/pvä**	**1049€/kk** (eli hiukan yli takuueläkkeen)

>> 2000€/kk bruttoansioista jää käteen n 1600 verojen jälkeen. YEL-maksun jälkeen n 1200. Siitä maksetaan asuminen (vuokrat, lainat), liikkuminen, sähkö, ruoka ja muut kulut.
Pienituloisen yksinyrittäjän ei ole mahdollista maksaa ns "todellisen" työtulonsa mukaan YEL-maksuja, vaikka se olisi lakiin perustuva vaatimus. Yrittäjän nettotulot putoavat niin paljon,
että hänen on lähes pakko lopettaa yritystoimintansa. Tässä näkyy vaadittavan maksutason suhteettomuus tavalliselle yksinyrittäjälle: sairauspäiväraha olisi parempi ja yrittäjä pääsisi takuueläkkeen
rajan yli, mutta vähintään 44% yksinyrittäjistä ei ole varaa maksaa tätä tasoa. Yrittäjä siirtyy ennemmin luotuun kannustinloukkuun, jossa ei tarvitse tehdä mitään, ja saa työttömyysturvan peruspäivärahan
sekä takuueläkkeen, jotka saa Suomessa jokainen, vaikka ei tekisi päivääkään töitä.

Huomioitavaa taustaa:

Yksinyrittäjiä ja mikroyrittäjiä on 93,1% Suomen yrityksistä. (Tilastokeskus, Yritysrekisteri)
Suomessa on noin 210 000 YEL-vakuutettua yrittäjää. Näistä suunnilleen neljänneksellä nykyinen YEL-työtulo on alle 11 000 vuodessa. (Luvut ovat lakiesityksestä, s. 18, 34)
Yksinyrittäjistä 44% ansaitsee alle 2000€/kk bruttona. (SY:n Yksinyrittäjäkysely 2019)

Alivakuuttamisen ongelmaa ei voi ratkaista kiristämällä työtulon rajoja, jos puolella yksinyrittäjistä ja huomattavalla osalla mikroyrittäjistä ei ole varaa maksaa enemmän.
YELin ajatus kollektiivisesta sosiaalivakuutuksesta ei toimi, jos se estää kasvun ja laittaa nimenomaan pienituloisimmat yrittäjät taloudelliseen ahdinkoon.